

Před sto lety identifikoval Bedřich Hrozný chetitštinu jako indoevropský jazyk

Mezinárodní konference u příležitosti výročí uplynutí sta let od doby, kdy Bedřich Hrozný identifikoval chetitštinu coby indoevropský jazyk, probíhá od čtvrtka 12. listopadu a končí v sobotu 14. listopadu 2015. Na její organizaci se podílí Ústav srovnávací jazykovědy, Ústav pro klasickou archeologii a Český egyptologický ústav Filozofické fakulty UK, ale také Orientální ústav AV ČR. Setkání se účastní odborníci zabývající se klínopisem, srovnávací jazykovědou, historií starověkého Předního východu, archeologové a religionisté. Cílem konference je zhodnotit dosavadní bádání na poli chetitských studií a definovat směřování tohoto mnohotvárného oboru pro příští století. Na podrobnosti jsme se zeptali jednoho z organizátorů konference, doc. Petra Zemánka, ředitele Ústavu srovnávací jazykovědy FF UK.

Jak vznikl nápad uspořádat tak rozsáhlou konferenci?

O tomto výročí začal docent Vavroušek, tehdejší chetitolog na našem ústavu, mluvit nejpozději při devadesátém výročí, a je jasné, že pro nás, pro náš ústav je takováto příležitost jedinečná. Jsou také jiná místa, kde se tomuto výročí věnují,

ať už je to Marburg nebo Istanbul, ovšem naše téma spojuje nejen samotné rozluštění chetitštiny, ale i osobnost profesora Hrozného.

A pokud jde o rozsah, tak to už vlastně není tak zcela naše zásluha, spíše to ukazuje, že námi vybrané spojení ve vědecké obci zarezonovalo a že se přihlásilo tolik zájemců. Dále, což je myslím odlišné od jiných konferencí, se kterými mám zkušenosti, kvalita příspěvků se již v abstraktech zdála vysoká, proto náš odhad počtu příspěvků byl lehce překročen a museli jsme je dělit do sekcí.

Výsledkem je, že máme příspěvky od vědců z 22 zemí, kromě evropských také z Turecka, Izraele, Ruska, USA a Kanady, a dokonce z Argentiny. Je zřejmé, že odkaz profesora Hrozného je stále živý.

Konference je rozdělena do několika oddílů. Jak byste jednotlivá témata charakterizoval?

Ty oddíly vlastně odpovídají osobnosti Bedřicha Hrozného a jeho zájmům. Snad je pozoruhodné to, že i když on sám se příliš necítil být srovnávacím lingvistou, jeho intuice v této oblasti byla výjimečná, což reflektuje i velký počet zástupců této disciplíny. Jeho odkaz je ovšem podstatně širší, což ukazuje jednak naše výzva, ale i reakce vědecké komunity.

Mezi přednášejícími jsou i Gojko Barjamović z Harvardu, Heiner Eichner z Vídeňské univerzity a H. Craig Melchert z UCLA. Které další osobnosti byste posluchačům doporučil?

Vyjmenování patří mezi námi pozvané badatele, kromě uvedených je třeba vyzvednout prof. Hawkinse z Oxfordu či prof. Pruzsinszky z Freiburgu. Nicméně zůstat jen u těchto by bylo poněkud necitlivé, protože program je významnými osobnostmi opravdu nabitý. Já jsem lingvista, čímž je můj výběr poněkud zúžen, ale určitě nevynechám přednášku prof. Pinaulta či prof. Woodarda, a takto bych mohl pokračovat velmi dlouho. Vlastně se budu snažit nevynechat nic, pokud mi to organizátorské

povinnosti dovolí. Je určitě pozoruhodné, že máme zastoupeny jak doyenů oboru, tak i silnou střední generaci a také slibné mladé badatele. Kdyby nic jiného, tak to ukazuje, že jde o živé obory, které v sobě nesou silnou kompetenci.

Podíleli se na přípravě konference i studenti FF UK?

Pořádání mezinárodní konference bez studentů není možné. Jednak by to téměř nešlo zvládnout, ale jde také o to, aby studenti viděli, jak taková akce může vypadat i z druhé strany. Je zřejmé, že v začátcích organizace je to věc ryze odborná, ovšem jak se blíží vlastní konference, jsou studenti účastni více a více. Jsem rád, že se můžeme spolehnout na poměrně široký tým, který, jak doufám, pomůže hladkému průběhu.

Bedřich Hrozný byl zakladatelem semináře pro klínopisné badání a dějiny starého Orientu. Kde všude kromě vaší katedry je možné dnes klínopis studovat?

Ve vaší otázce je skryto několik podotázek, ale dobře, když ji vezmu doslova, tak v Česku je klínopisný program v Plzni, pod vedením profesora Charváta. Takto nominalisticky pojato je to vše, i když jsou někde specializace, které umožňují z klínopisné škály určitou část pokrýt.

Pokud jde o zahraničí, je klínopis nabízen většinou kvalitních univerzit. Nicméně ani tato konference není klínopisná, jediný přívrstev by nestačil.

V Náprstkově muzeu až do března potrvá panelová výstava Bedřich Hrozný. Sto let od rozluštění chetitského jazyka. Chystají se ještě další akce k počtě největšího českého orientalisty? Probíhají podobné akce i v zahraničí?

O této věci jsem informován spíše z druhé ruky. Víím, že zde byl projekt výstavy v Národní galerii, ten zjevně nakonec nebyl realizován. Vámi zmiňovaná výstava je napojena na projekt Českých center. Muzeum Bedřicha Hrozného v Lysé nad

Labem též v příštích dnech otevře expozici věnovanou stoletému výročí. A existuje ještě výstava připravená pracovníky z naší univerzity z Českého egyptologického ústavu, která byla otevřena ve spolupráci s českou ambasádou v Ankaře. Zde je zjevně problém v tom, že klasická výstava artefaktů je v tomto případě poměrně složitou disciplínou, protože v tomto aspektu je materiální pozůstalost poměrně chudá, v prudkém protikladu k intelektuálnímu rozměru.

Jak už jsem uvedl, pořádají se také konference, nejdůležitější jsou ty v Marburgu a Istanbulu.

Čeho by si člověk hned povšiml, kdyby šel Chattušaší někdy kolem roku 1250 př. n. l.?

Nejsem chetitolog, ale pokud vím, tak zhruba mezi roky 1350–1200 tam bylo zhruba to, co dnes. Rok 1200 je můj odhad, jeden pramen z roku 1190 říká, že už tam nic není. A dnes to tam zase je – odborníci víceméně chválí výsledky této experimentální archeologie. Takže si tam můžete zajet a při troše fantazie můžete mít stejný pocit jako tehdy, když si odmyslíte, že jde o stavbu z moderní doby, byť podle vzoru starých Chetitů.

Ovšem doporučuji též všimnout si toho, co není na první pohled tak zřejmé. Tak jak to udělal prof. Hrozný, který si lépe než jeho francouzští a němečtí kolegové zjistil, kde vykopávat.

hrozny2015.ff.cuni.cz

program konference

Doc. PhDr. Petr Zemánek, CSc., vystudoval arabistiku a orientalistiku na FF UK v Praze. Od roku 1988 byl odborným asistentem Katedry věd o zemích Asie a Afriky FF UK Praha, od roku 1994 pak působil jako zástupce ředitele Ústavu starého Předního východu FF UK. Roku 1998 byl jmenován docentem arabské a semitské lingvistiky a od roku 2000 až dosud pracuje jako ředitel Ústavu srovnávací jazykovědy UK FF. Jeho specializací je semitská jazykověda, arabština, korpusová lingvistika a ugaritština. V letech 1994–1996 učil na Department of Middle Eastern Languages and Cultures v norském Bergenu. Pravidelně publikuje v odborných časopisech, vede studentské práce, aktivně vystupuje na konferencích. Přednáší v zahraničí, je členem redakčních rad elektronického časopisu *Journal of Arabic and Islamic Studies* a časopisu *Archiv Orientální*. Vydal monografii *The Origins of Pharyngealization in Semitic* (1996), knihu *Ugaritischer Wortformenindex* a byl editorem publikace *Studies in Near Eastern Languages and Literatures. Memorial Volume for Karel Petráček*. Hlavní autor arabsko-českého slovníku, vedoucí autorského kolektivu knihy *Jazyky starého Orientu*. Autor elektronického korpusu CLARA (korpus arabštiny, 50 mil. slov), hlavní autor korpusu CLAUDia (diachronní korpus arabštiny, 440 mil. slov), spolupracoval na projektu *Arabic Dependency Treebank*. Petr Zemánek je členem Akademického senátu UK FF.